

Vääriselupaikade inventuur Tallinna linnale kuuluvates metsades 2023

Aruanne

Tööd teostas Metsaruum OÜ Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti tellimusel. Välitööd teostasid 16.05.2023 – 10.10.2023 Aivar Hallang ja Ahto Täpsi (Laanehall OÜ)

Metoodikast. Välitöödel kasutati alusandmetena metsaregistri metsakorralduse andmeid, Maa-ameti WMS metsanduslikke ortofotosid, Maa-ameti ortofotosid ja LIDAR maakatte kõrgusmudeleid, Maa-ameti ajaloolisi kaarte-ortofotosid ning EELIS-e andmebaasi kaardikihte. Välitöödel kogutud andmed sisestati programmi Qgis ja joonestati programmis TOPOS. Lõpuks andmed konverteeriti programmi Qgis ja vääriselupaikadeks kvalifitseerunud alade kohta täideti andmevorm. Inventeerimisel lähtuti vääriselupaiga inventeerimise metoodikast (2016), Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti lähteülesandest ning inventeerija varasemast kogemusest vääriselupaikade, loodusväärtuste ning metsa inventeerimisel.

Vääriselupaik on kaitset vajav ala majandusmetsas. See oli algne kontseptsioon vääriselupaigal. Kaitsti väärtuslikke metsaosi tulundus- ja kaitseala piiranguvööndi metsades. Vahepeal on seadusi muudetud ja kaitseala piiranguvööndist vääriselupaigad välja jäetud ning siis jälle lisatud. Hetkel saab vääriselupaika registreerida ka sihtkaitsevööndis.

Üha suurenev majandussurve paneb omavalitsusi ja organisatsioone otsima lahendusi, kuidas päästa ja kaitsta väärtuslikke rohealasid. Kõige tõhusam ja kiirem viis selleks on registreerida ja kaitsta väärtuslikke ja liigirikkeid metsaosi vääriselupaikadena. Kuidas seda aga teha Tallinna linnas? Tallinna linna ja lähiümbruse metsi on aastakümneid hoitud rohealana. Intensiivselt pole neid metsi majandatud, kuid metsi on pidevalt hooldatud sanitaarietega, mille tulemusel leidub nendes metsades väga vähe erivanuselisi struktuurielemente. Kuna struktuurielemente on vähe, siis leidub metsades ka vähe vääriselupaigale omaseid tunnusliike. Majandatud mets võib olla vääriselupaik, kui vaatamata struktuurielementide puudusele leidub alal rohkesti vääriselupaigale omaseid tunnusliike elavatel puudel ja maapinnal. Selliseid liigirohkemaid, kuid majandatud metsaalasid leidub RMK tulundusmetsadest, mis asuvad põlistel metsamaadel.

Kõige struktuurivaesemad metsaalad Tallinnas on linna keskele jäävad rohealad, kus on kõrge külastuskoormus ja mida ohutuse tagamiseks ka hooldatakse. Teiseks on metsaalad, mis piirnevad ahiküttel köetavate eramajadega, kus majaomanikud ise „hooldavad“ naabruses asuvat metsa. Kas sellised metsad on liigivaesed ja väärtusetud? Ei ole, sest vanades männikutes, kus struktuurielemendid puuduvad võivad haruldased putukaliigid olla vanade mändide puidus ja jämedates okstes ning seeneliigid puude juurtel, näidates oma viljakehi vaid mitme aasta tagant.

Metsaaladel, kuhu on rajatud infrastruktuur ja mõeldud linlaste rekreatsioonile me vääriselupaika registreerida ei saa, sest sellise metsaala jätmine looduslikule arengule ei ole linna tingimustes võimalik. Sellised linna sees olevad metsaalad kus on kõrge külastatavus, peavad jääma parkmetsadeks, mida tuleb ka turvalisuse tagamiseks hooldada. Et linna tingimustes säiliks ka elurikkust, võiks suuremate alade keskel, kus inimesi ei käi, säilitada hooldamiste käigus surnud- ja lamapuitu. Tallinna linnas saab vääriselupaikasid nende olemasolul registreerida ja säilitada ainult linna äärealadel ja linna sees, kus külastatavus raskesti ligipääsetavates kohtades on piiratud.

Töö tulemus. Inventeeriti maaüksuste Maarjamäe tn 13, Jussikalda tn 2 ja Varsaallika tn 11 metsad, mille andmed hiljem metsaregistrisse kehtestamisele saadetakse. Samaaegselt inventuuriga hinnati eelpool nimetatud maaüksustel metsade vastavust vääriselupaiga kriteeriumitele. Käidi läbi Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti poolt eelpäringutega koostatud 206 eraldust, kus võiks leiduda vääriselupaik.

Leiti 21 eraldust, mis vastavad vääriselupaiga kriteeriumitele, potentsiaalseks vääriselupaigaks määrati 73 metsaeraldust, 10 eraldust oli juba enne inventuuri registris vääriselupaigana registreeritud ja 106 eraldust ei vastanud vääriselupaiga ega potentsiaalse- kriteeriumitele.

Potentsiaalseteks vääriselupaikadeks sai määratud linlaste poolt vähem külastatavad küpsed puistud, kus kunagi on tehtud sanitaarraiet, kuid aja jooksul on tekkinud juurde värsket surnud- ja lamapuitu ning puudusid või esines väga vähe vääriselupaigale omaseid tunnusliike. Siia sai määratud ka kõik hooldatud metsaalad, kus kasvasid bioloogiliselt vanad väärtuslikud puistud, kuid kõrge külastatavuse tõttu ei saa neid vääriselupaikadena säilitada. Ka maastikuliste võtmetunnustega metsaalad, mille säilitamine vääriselupaigana ei ole võimalik, sai määratud potentsiaalseteks. Nende 73 metsaeralduse määramine potentsiaalseks vääriselupaigaks näitab, et linnaruumis leidub küllalt alasid, mille looduskaitseline väärtus on suur ning nende säilitamine linnaruumis vajalik.

Aivar Hallang
Metsaruum OÜ
5094301